

Regeringskansliet, Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till ju.L5@regeringskansliet.se

Remiss av promemorian Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande

Er beteckning: Ju2022/01303

Sammanfattning av synpunkter

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen, men lämnar nedanstående synpunkter i anslutning till föreslagna lagändringar.

Vissa delar behöver förtydligas och kräver ett bredare och mer långsiktigt perspektiv för ett hållbart mottagande. Länsstyrelsen efterfrågar ett barnrättsperspektiv samt en tydligare koppling till frågor om bostadsförsörjning och social hållbarhet i förslag och konsekvensbeskrivning.

Länsstyrelsen konstaterar att det regionala perspektivet saknas i lagrådsremissen. Länsstyrelsernas samordnande roll att främja och följa upp mottagandet bör kompletteras till att även omfatta skyddsbehövande.

5.1 Det behövs regler om anvisning av en kommun för boende med anledning av massflyktsdirektivet

Länsstyrelsen i Stockholms län delar bedömningen att det finns behov av att åstadkomma en jämnare fördelning över landet av boende för skyddsbehövande som kommer till Sverige med stöd av EU:s massflyktsdirektiv och att det för detta behövs en styrning i lag som inbegriper utökade kommunala befogenheter och en lagreglerad möjlighet för Migrationsverket att anvisa en kommun som ska ordna boendet. Länsstyrelsen noterar samtidigt att flera frågor rörande mottagandets fördelning, krav och standard på boende, ersättningar, samt planeringsförutsättningar och praktisk hantering inte utvecklas i promemorian. Länsstyrelsen menar att vidare dialog med berörda myndigheter och kommuner därför blir av stor betydelse.

5.2 Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. bör kompletteras så att en kommun får anvisas att ordna boendet för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd

Enligt den föreslagna ändringen i 3 § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) får Migrationsverket anvisa en kommun att ordna boende för utlänningar som har ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Länsstyrelsen ser behov av att förtydliga under vilka förutsättningar som Migrationsverket kan använda sig av den föreslagna möjligheten att anvisa skyddsbehövande till en kommun.

Länsstyrelsen ser även behov av att tydliggöra hur länge beslut om anvisning gäller och därmed under hur lång tidsperiod ett boende ska erbjudas den anvisade. Slutligen ser Länsstyrelsen behov av att klargöra vad som gäller om en person tackar nej till anvisning eller väljer att flytta till eget boende efter anvisning. Länsstyrelsen framhåller vikten av att i möjligaste mån undvika flyttar mellan boenden och kommuner då dessa torde ha en negativ inverkan både på enskilda och verksamheter.

5.3 Bestämmelsernas närmare utformning och placering

Av promemorian framkommer att Migrationsverket även fortsättningsvis har huvudansvaret för skyddsbehövande även om en kommun anvisas för att ordna boendet. Länsstyrelsen saknar ett resonemang om hur statens huvudansvar förhåller sig till att inga särskilda krav på typ av boende uppställs. Promemorian ger ingen vägledning i hur kommunens skyldighet ska fullgöras. Länsstyrelsen menar att det hade varit fördelaktigt om promemorian mer nogsamt hade resonerat om de krav på boende och standard som idag råder i Migrationsverkets så kallade anläggningsboenden samt identifierat rimliga målsättningar eller krav på boendestandard efter anvisning för att säkerställa en jämn boendekvalitet. Då skyddsbehövande omfattas av LMA och kan komma att leva på dagersättning – långt under försörjningsstödsnormen - och i anläggningsboende under en lång tid, behöver hänsyn tas till barns rätt till trygga uppväxtvillkor och till den levnadsstandard som krävs för barnets utveckling.

Länsstyrelsen anser att det är problematiskt att inga särskilda krav uppställs på typ av boende. Det föreligger en risk för stora variationer

i boendestandard och därigenom ojämlika förhållanden för individen. Staten har fortfarande det huvudsakliga ansvaret för mottagandet och Länsstyrelsen anser att en målsättning bör vara att uppnå ett jämlikt mottagande över landet.

5.6 Förhållandet till vissa andra bestämmelser

Länsstyrelsen delar bedömningen att förändringar i LMA kan medföra ett behov av att göra anpassningar i bestämmelserna om anvisning enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen). Om en person med tillfälligt skydd får ett uppehållstillstånd som ligger till grund för folkbokföring och då omfattas av bosättningslagen bör anvisning i första hand ske till den kommun där personen redan bor. Detta är särskilt viktigt för barn med påbörjad skolgång samt när personer hittat arbete.

Länsstyrelsen anser att det finns skäl att se över nivån på dagersättning enligt LMA och då tillämpa ett barnrättsperspektiv i analysen av konsekvenser av den låga ersättningsnivån.

Länsstyrelsen vill lyfta behovet av att se över och komplettera uppdrag till länsstyrelserna i förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare. Uppdraget till länsstyrelserna bör utökas till att även omfatta beredskap och kapacitet i kommunerna att ta emot skyddsbehövande samt insatser för denna grupp.

Länsstyrelsen vill betona att möjligheterna för en kommun att ordna boende för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd påverkas av om kommunerna har en god planering för bostadsförsörjning och aktuella riktlinjer för bostadsförsörjning i enlighet med lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

5.7 Ersättning till kommunerna

Då staten har huvudansvaret för skyddsbehövande är utgångspunkten att staten ska ersätta kommunerna för kostnader. Utbudet av boendelösningar är generellt lägre i storstadsregionerna samtidigt som kostnaden generellt är högre. Ersättningen bör täcka kommunernas kostnader för att anskaffa, utrusta, driva och avveckla boenden samt ta hänsyn till kommuners skilda förutsättningar, också för att undvika en situation med lägre boendekvalitet i kommuner med högre kostnader.

5.8 Ett bemyndigande avseende fördelning och tidsfrist

Länsstyrelsens menar att det är av stor vikt att vidare dialog förs om innehållet i kommande föreskrifter och att dessa ger kommunerna goda planeringsförutsättningar.

Länsstyrelsen ställer sig frågande till exemplet om att personer som bor i eget boende som inte längre är hållbart ska prioriteras ned till förmån för personer som bor i anläggningsboende. Länsstyrelsen vill framhålla vikten av en vidare analys som tar hänsyn till ett barnrättsperspektiv. Det är angeläget att minimera flyttar mellan kommuner när skyddsbehövande av olika skäl inte kan bo kvar i eget boende och därmed främja trygga uppväxtvillkor med möjlighet för barn att gå kvar i förskola och skola samt för vuxna att kunna behålla anställningar.

Länsstyrelsen menar att utgångspunkten för en jämnare fördelning bör vara att tillvarata den samlade kapacitet som finns i landet och möjliggöra ett bra mottagande för barn och vuxna. En statistisk fördelningsmodell är en lämplig utgångspunkt, men bör kompletteras med en möjlighet till mottagande över fördelningstal i län som så önskar och där det samtidigt finns goda arbetsmarknadsförutsättningar.

Länsstyrelsen framhåller vikten av dialog om de kriterier som ligger till grund för fördelningen mellan kommuner samt behovet av ett löpande samrådsförfarande mellan berörda aktörer om hur variabler ska viktas. Analys och överväganden bör även inkludera ett barnrättsperspektiv då en stor andel av de skyddsbehövande är barn.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Då regelverket implementeras med kort tidsfrist ser Länsstyrelsen att det inför ikraftträdande krävs en nära dialog mellan Migrationsverket och kommunerna om aktuella boenden samt ett arbetssätt som ger goda planeringsförutsättningar och möjliggör för kommuner att bygga upp den kapacitet som krävs.

7. Konsekvenser av förslagen

Länsstyrelsen ser behov av en fördjupad konsekvensbeskrivning som också inkluderar ett barn- och rättighetsperspektiv.

Länsstyrelsen vill synliggöra att bostadssituationen i Stockholms kommuner kommer att försvåra arbetet med boendelösningar för skyddsbehövande, samt möjligheten att hitta långsiktiga och trygga bostäder i de fall som skyddsbehövande blir kvar i Sverige. Bostadsbristen liksom behovet av bostäder för människor med lägre inkomster är mycket stor och flera kommuner i länet har stora utmaningar i arbetet med bostadsförsörjning. Kommunerna sammanfattar den mycket utmanande situation som råder på länets bostadsmarknad med att staten måste engagera sig mer i frågan. Den nationella nivån formar spelreglerna och det är staten som ger kommunen verktyg att agera utifrån de behov som finns. För att kommunerna ska klara av ett framtida utökat bostadsförsörjningsansvar krävs att staten tar ett större ansvar och skapa fler verktyg för kommuner i arbetet med bostadsförsörjningsansvaret.

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen att en jämnare fördelning mellan kommunerna generellt minskar risken för utanförskap och segregation, men vill lyfta vikten av ett mer långsiktigt perspektiv. En uppföljning av bosättningslagens genomförande i Stockholms län visar att tre år efter mottagandet har 40 procent av de nyanlända lämnat sina anvisningskommuner. Tidsbegränsade bostadskontrakt samt omfattande bostadsvägledning innebär att den jämna fördelningen som gjorts mellan kommuner inte består och att det över tid sker en omfördelning av mottagandet från kommuner med goda förutsättningar till kommuner med sämre förutsättningar vad gäller bland annat arbetsmarknad, skattekraft, utbildningsnivå, och ekonomiskt bistånd. En fördelning mellan kommuner som inte upprätthålls innebär därmed en ökad risk för utanförskap och segregation. Länsstyrelsen menar att det ytterligare ansvar som läggs på kommunerna genom föreslagna lagändringar kan få konsekvenser för kommunernas beredskap och kapacitet för mottagandet av nyanlända. Här är det angeläget att även fortsatt upprätthålla kvaliteten i mottagande och boendelösningar och arbeta för att möjliggöra för nyanlända barn och vuxna att kunna bo kvar i sina anvisningskommuner.

Sammantaget framhåller Länsstyrelsen betydelsen av att noga följa mottagandet och föreslagna lagändringar, och att göra det med ett helhetsperspektiv som belyser både enskildas och kommuners situation samt både omfattar boende och förutsättningar för skola, vård och omsorg, sysselsättning samt insatser från civilsamhället. Detta för att snabbt kunna möta eventuella utmaningar samt säkerställa ett gott mottagande för barn och vuxna.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Åsa Ryding med utvecklingsledare Annelie Rostedt som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillväxtdirektör Anna Conzen, avdelningschef för rättsavdelningen Helena Remnerud samt samhällsbyggnadsdirektör Mathias Wahlsten medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.